

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA DOWODZENIA

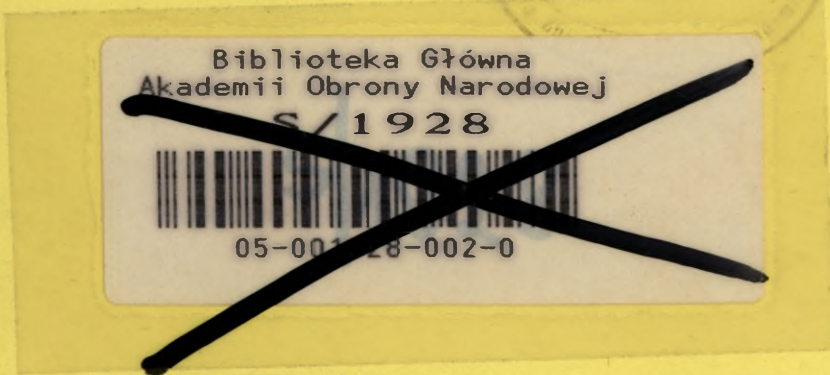
AON wewn. 4435/92

~~Do użytku wewnętrznego~~

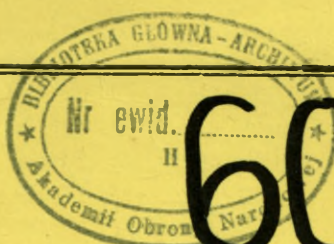
Egz. Nr2

Ppłk dr Sylwester SADOWSKI

**DZIAŁANIE SZTABU ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO
(ODDZIAŁU) W OBRONIE W WARUNKACH
SZCZEGÓLNYCH**

WARSZAWA

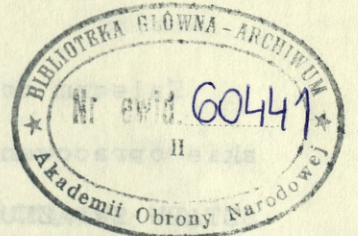

60441

1992

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

STACJA
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA DOWODZENIA

AON wewn. 4435/92

Do użytku wewnętrznego

Egz. Nr2.

Ppłk dr Sylwester SADOWSKI

DZIAŁANIE SZTABU ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO (ODDZIAŁU) W OBRONIE W WARUNKACH SZCZEGÓLNYCH

~~5/1928~~

WARSZAWA

1992

Warszawa, 1992.10.28

Zalecam do wykorzystania w procesie dydaktycznym autor-
skie opracowanie ppłka dra Sylwestra SADOWSKIEGO "DZIAŁANIE
SZTABU ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO /ODDZIAŁU/ W OBRONIE W WARUNKACH
SZCZEGÓLNYCH"

KOMENDANT
WYDZIAŁU WOJSK LĄDOWYCH

Stawiej

Płk prof.dr hab. Stanisław KOZIEJ

8201/2

SPIS TRESCI

	Strona
W S T E P	5
1. Działanie sztabu związku taktycznego /oddzia- łu/ w obronie przeszkód wodnych	7
2. Działanie sztabu związku taktycznego /oddzia- łu/ w obronie w nocy	10
3. Działanie sztabu związku taktycznego /oddzia- łu/ w obronie miasta /terenu zabudowanego/..	15
4. Działanie sztabu związku taktycznego /oddzia- łu/ w obronie rejonu umocnionego	21
5. Działanie sztabu związku taktycznego /oddzia- łu/ w obronie wybrzeża morskiego	23
6. Działanie sztabu związku taktycznego /oddzia- łu/ w górach	27
7. Działanie sztabu związku taktycznego /oddzia- łu/ w obronie w lesie	31
8. Działanie sztabu związku taktycznego /oddzia- łu/ w obronie w zimie	35
Z A K O Ń C Z E N I E	39
P R Z Y P I S Y	40
B I B L I O G R A F I A	42

W S T E P

Przedmiotem niniejszego opracowania jest problematyka dowodzenia związkiem taktycznym /oddziałem/ w warunkach, które w literaturze wojskowej określa się mianem "szczególnych". Pojęcie "warunki szczególne" przyjęto w celu odróżnienia ich od warunków normalnych /przeciętnych/. Za takie zaś uważa się warunki, w których teren jest równinny lub pocięty wzniesieniami o wysokości względnej nie przekraczającej 50 m, a ich stoki są dogodnie do pokonywania przez czołgi i wozy bojowe oraz gdy pokrycie terenu, tj. zalesienie, bagna, jeziora lub zabudowa nie przekracza 50% ogólnej powierzchni. Ponadto jako normalne określa się warunki, w których widoczność nie jest mniejsza niż 4 km, temperatura otoczenia waha się w granicach od -5°C do $+30^{\circ}\text{C}$, a pokrywa śnieżna nie przekracza 15 cm. Warunki, których charakterystyka przekracza wyżej wymienione wskaźniki uznaje się za szczególne. Stąd między innymi wyróżnia się działania w terenie zabudowanym, w lesie, w górach, w zimie, w nocy itp.

Charakterystyczną, wspólną cechą działań w warunkach szczególnych jest to, że wojska muszą realizować szereg dodatkowych przedsięwzięć w celu pokonania określonych trudności oraz dostosować sposoby działania do specyficznych właściwości. Konieczności te powodują, że zagadnienia te powinny znaleźć odbicie w procesie dowodzenia wojskami. Uwzględnienie tych właściwości w pracy dowództw związku taktycznego /oddziału/ w warunkach szczególnych może w istotny sposób przyczynić się do podniesienia efektywności dowodzenia. Warunki szczególne wywierają zasadniczy wpływ przede wszystkim na treść pracy sztabu, w mniejszym zaś stopniu wpływają

na organizację dowodzenia, natomiast w znikomym zakresie oddziałują na sposób /metodę pracy/. Stąd w opracowaniu główną uwagę skupiono na dwóch pierwszych aspektach dowodzenia, przy czym priorytetowo potraktowane zostały zagadnienia dotyczące treści pracy sztabu związku taktycznego /oddziału/.

1. DZIAŁANIE SZTABU ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO /ODDZIAŁU/ W OBRONIE PRZESZKÓD WODNYCH

Umiejętne wykorzystanie przeszkód wodnych w systemie obrony związku taktycznego /oddziału/ przysparza nacierającym wojskom szereg problemów, których rozwiązanie wymaga wielu dodatkowych przedsięwzięć oraz zwykle zużycia większej ilości czasu. Stąd, mimo iż znacznie wzrosły możliwości w zakresie pokonywania rzek i kanałów na wozach bojowych i przy wykorzystaniu środków przeprawowych, to jednak w dalszym ciągu przeszkody wodne w istotnym wymiarze zwiększają trwałość obrony. Potwierdzają to doświadczenia wojenne zarówno z okresu II wojny światowej, jak i z ostatnich wojen lokalnych. Na przykład dużo interesujących wniosków z tego zakresu dostarczyły działania wojenne prowadzone na Bliskim Wschodzie, w tym m.in. w obronie Kanału Sueskiego w 1973r.^{1/}

Znaczenie przeszkody wodnej zależy od wielu czynników, ale zasadniczy wpływ wywiera przede wszystkim jej szerokość i głębokość, a ponadto rodzaj dna, szybkość prądu, charakter brzegów i podejść, pora roku, stan urządzeń hydrotechnicznych i ich możliwości zmiany poziomu wody.

W okresie przygotowania obrony, sztab szczególną uwagę powinien skupić na dostarczaniu dowódcy aktualnych danych dotyczących charakteru przeszkody wodnej oraz możliwości jej forsowania przez nieprzyjaciela. Podczas oceny terenu w pasie /rejonie/ obrony związku taktycznego /oddziału/ wykorzystywane powinny być wszystkie dostępne źródła informacji o przeszkodzie wodnej, a przede wszystkim szczegółowe charakterystyki rzek i innych przeszkód opracowane przez służbę topograficzną^{2/}, a także inne różnego rodzaju oceny i notatki opracowane

m.in. przez wojska inżynieryjne. Uzyskane dane sztab powinien potwierdzić bezpośrednio w terenie, stąd zorganizowanie rekonasansu przeszkody wodnej wydaje się niezbędnym przedsięwzięciem, umożliwiającym wypracowanie optymalnej decyzji i opracowanie racjonalnego planu obrony. W wyniku prowadzonej oceny sytuacji sztab powinien określić odcinki dogodne do forsowania przez nieprzyjaciela na samobieżnych środkach przeprawowych, czołgami pod wodą i w bród, a następnie ustalić przebieg przedniego skraju oraz ugrupowanie bojowe własnych wojsk na poszczególnych kierunkach. W obronie przeszkody wodnej szczególnie duże znaczenie ma właściwie zorganizowane zabezpieczenie inżynieryjne, stąd sztab na podstawie decyzji dowódcy, powinien uzgodnić z szefem saperów sposób minowania podejść i samej przeszkody wodnej, a także sposób ustawienia rzecznych zapór przeciwdesantowych oraz organizację osłony /obrony/ i niszczenia urządzeń hydrotechnicznych, które mogłyby być wykorzystane do zalania terenu. Organizując rozpoznanie sztab powinien skupić wysiłek na określeniu i wykryciu we właściwym czasie kierunków podejścia sił nieprzyjaciela do forsowania, a także o wysadzeniu przez niego desantów taktycznych.

Z chwilą rozpoczęcia przez nieprzyjaciela forsowania, sztab powinien udokładnić odcinki /punkty/ przepraw, kierunki przesuwania jego odwodów i rejony wysadzenia desantów powietrznych. Na tej podstawie sztab zwykle określa kierunek głównego uderzenia nieprzyjaciela oraz dokonuje oceny możliwości wykonania kontrataku. Organizacja kontrataku w obronie przeszkody wodnej jest szczególnie złożona, gdyż związana jest najczęściej z wykonaniem skomplikowanego manewru drugim rzutem /odwodem/ na zagrożony kierunek. Trudności te potęgują

sie zwykle, gdy zachodzi konieczność wykonania kontrataku z nieplanowanej rubieży. W tej sytuacji sztab powinien główny wysiłek skupić na rozpoznaniu przewidywanego kierunku kontrataku, szczególnie w zakresie jego dostępności i możliwości rozwinięcia wojsk. Również niezwykle istotne jest terminowe doprowadzenie zadań bojowych drugorzutowym oddziałom /pododdziałom/, stąd zwykle praktykuje się, że do czasu wprowadzenia do walki ich dowódcy powinni przebywać na stanowisku dowodzenia przełożonego. Z tego względu sztab związku taktycznego /oddziału/ powinien zapewnić dogodne warunki pracy tym dowódcom i ich grupom operacyjnym na stanowisku dowodzenia.

W obronie przeszkody wodnej związkowi taktycznemu /oddziałowi/ zwykle wyznacza się dużo szerszy pas obrony, stąd podczas organizacji dowodzenia zachodzić może konieczność zorganizowania dodatkowych punktów dowodzenia /punktów dowódczo-obszernych/. W takim przypadku sztab zawczasu, w okresie przygotowania obrony, powinien dokonać odpowiedniego podziału sił i środków na te punkty dowodzenia.^{3/}

2. DZIAŁANIE SZTABU ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO /ODDZIAŁU/ W OBRONIE W NOCY

Noc stwarza specyficzne warunki dla działań obronnych, głównie z uwagi na: ograniczoną widoczność; trudności orientacji w terenie; ograniczone możliwości prowadzenia skutecznego ognia i możliwości manewrowe wojsk; zmniejszone zasięgi łączności radiowej; zmniejszony stopień sprawności fizycznej i odporności psychicznej stanów osobowych.

Możliwości prowadzenia działań obronnych w nocy należy zakładać już w trakcie organizacji obrony w dzień, ponieważ nie zawsze można przewidzieć w jakiej porze doby nieprzyjaciel rozpocznie natarcie. Stąd też całokształt czynników związanych z organizacją obrony powinien zawierać w swej treści również problematykę działań w nocy. Może zaistnieć sytuacja, w której wojska zmuszone będą przechodzić do obrony poza czasem dziennym. Wówczas poszczególne oddziały i pododdziały powinny otrzymać zadania przejścia do obrony w zasadzie w rejonach, na których kierunku prowadziły dotychczasowe działania. W takiej sytuacji sztab nie powinien planować skomplikowanego przegrupowania i manewru oddziałów /pododdziałów/. Natomiast o świcie celowo jest przeprowadzić rekonasans, podczas którego należy udokładnić przebieg pozycji obronnych, rejony obrony i rozmieszczenie wojsk, a głównie środków ogniowych.

Planując i organizując obronę w nocy sztab związku taktycznego /oddziału/ powinien uwzględnić: prawdopodobny czas rozpoczęcia przez nieprzyjaciela natarcia w nocy; główny kierunek jego uderzenia; zasadnicze rubieże /rejon/ prowadzenia

skutecznego ognia; sposób oświetlenia przedpola i głębi obro-
ny; sposób przeprowadzenia manewru zwłaszcza drugim rzutem
/odwodem/; sposób orientowania się w terenie.

W ustaleniach dotyczących orientowania się w terenie
uwzględnia się zakres wykorzystywania własnych środków nocnej
obserwacji i możliwości przeciwdziałania /utrudniania/ nie-
przyjacielowi prowadzenia obserwacji nocnej.

Większość z wymienionych zagadnień powinna być ustalona
bezpośrednio w terenie podczas rekonesansu.

W organizacji współdziałania sztab związku taktycznego
/oddziału/ szczególną uwagę powinien zwrócić na: zakres, ru-
bieże, rejony, kierunki i częstotliwość lub czas wykorzysta-
nia środków nocnej obserwacji; sposób i czas oślepienia wojsk
nieprzyjaciela; siły i środki oraz sposoby zwalczania środków
nocnej obserwacji nieprzyjaciela, sposób zabezpieczenia roz-
winięcia sił i środków przewidzianych do kontrataku lub do
działania z rubieży ogniowej; sposób działania sił i środków
wydzielonych do ubezpieczenia w celu zapobieżenia zaskocze-
niu; przedsięwzięcia zapobiegające oślepieniu wojsk własnych.
Ponadto sztab ustala i przekazuje do wojsk wspólne punkty
/dozory/ orientacji, sposoby oznaczania położenia wojsk oraz
sygnały wskazywania celów, wywoływania, przenoszenia i prze-
rywania ognia, a także wzajemnego rozpoznawania się.

W dowodzeniu w nocy charakterystyczne będą te elementy,
które osłabia skutki braku widoczności, zapewnia względną
jasność sytuacji oraz ułatwia podejmowanie właściwych decyzji
i przekazywanie ich podwładnym. Znaczącą rolę w zapewnieniu
trwałości i operatywności dowodzenia mogą spełniać oficerowie
sztabu związku taktycznego /oddziału/ przebywający w toku

walki bezpośrednio w pododdziałach. W nocy każda czynność jest trudniejsza do wykonania ze względu na brak widoczności, stąd i formułowane zadania bojowe muszą być proste, jasne i jednoznaczne. Wraz z ich przekazywaniem, a najpóźniej podczas organizacji współdziałania, wskazane jest szczegółowe omawianie sposobów wykonania. Niewątpliwie będzie to krępować inicjatywę podwładnych, ale powinno zapobiec komplikacjom jakie mogą wynikać na skutek samowolnych - nawet drobnych - zmian w planie walki, trudnych do skorygowania przy braku dostatecznej widoczności.

W zabezpieczeniu bojowym w obronie w nocy sztab szczególnie dokładnie planuje i organizuje zabezpieczenie świetlne.

Na podstawie dokonanych przez dowódcę ustaleń opracowuje on, wspólnie z szefami rodzajów wojsk, plan zabezpieczenia świetlnego; zadania zabezpieczenia oraz siły i środki niezbędne do wykonania zadań; dozory świetlne; rejony /rubieże/ oświetlania przez artylerię i lotnictwo; oznakowanie rubieży kontrataków dróg manewru; rejony pożarów celowo wzniesanych.

Zagadnienia dotyczące przedsięwzięć oślepienia nieprzyjaciela i zabezpieczenia świetlnego działań wojsk własnych swój wyraz znajdują także w treści pozostałych planów zabezpieczenia bojowego, organizacji służby porządkowo-ochronnej i planach użycia wojsk.

Istotnego znaczenia w obronie w nocy nabiera także ubezpieczenie. Przede wszystkim z uwagi na możliwość zaistnienia sprzyjających warunków do przenikania sił nieprzyjaciela w słabą ugrupowania obronnego przez luki, a także niejednokrotnie obszary trudno dostępne, lecz z reguły też słabiej bro-

nione.

Planując i organizując ubezpieczenie sztab powinien określić przede wszystkim siły i środki do dozoru wyżej wymienionych obszarów i luk oraz z reguły narzucić im sposób działania. W tym celu, między innymi, podczas prowadzenia działań bojowych w okresie II wojny światowej wypracowano szereg reguł i wymagań, które powodowały zmniejszenie negatywnych skutków nocnego uderzenia nieprzyjaciela, np.:

"1. W celu wykrycia we właściwym czasie przygotowań do nocnych wypadów i ataków nieprzyjaciela należy:

a/ dokładnie i umiejętnie organizować rozpoznanie terenu i nieprzyjaciela, zwłaszcza na kierunkach przypuszczalnych ataków nocnych, z zadaniem ustalenia we właściwym czasie przygotowań do ataków i ich kierunków:

b/ organizować określone bezpośrednie ubezpieczenie w odległości do 500 m od broniących się wojsk z zadaniem niedopuszczenia do nieprzyjaciela małych grup rozpoznawczych i pododdziałów nieprzyjaciela;

c/ mieć gęstą sieć podśluchów wysuwanych na prawdopodobne kierunki nocnych ataków nieprzyjaciela, na odległości do 400-500 m od linii rozmieszczenia wojsk własnych. Cel: we właściwym czasie ustalić przygotowanie do działań nocnych nieprzyjaciela i początek jego działań oraz podać sygnały świetlne informujące o kierunku ataku.

2. Na rubieżach prawdopodobnego gromadzenia się nieprzyjaciela do ataku ześrodkowuje się ogień wszystkich rodzajów broni, w tym celu za dnia odmierza się odległość do nich, broń z ustalonym celownikiem naprowadza się na widoczne w nocy przedmioty terenowe /drzewa, pagórki, kępy, krzaki/. Me-

chanizmy ciężkich karabinów maszynowych po naprowadzeniu na te punkty rygluje się i ustawia ograniczniki do strzelania ogniem posiewanym.

3. Otwarcie ognia wszystkich rodzajów broni następuje niespodziewanie dla nieprzyjaciela na umówiony sygnał.

4. Na kierunkach prawdopodobnego stosowania nocnych wypadów i ataków nieprzyjaciela wszystkie przygotowane zawczasu reflektory, na sygnał otwarcia ognia, oświetlają teren i powodują oślepienie nacierającego nieprzyjaciela.

5. Na ten sam sygnał zapala się ogniska w celu oświetlenia terenu, aby można było wykryć nacierającego nieprzyjaciela i prowadzić celny ogień. Przygotowywanie materiałów na ogniska /chrust, siano, słoma itp./ odbywa się za dnia. ogniska rozmieszcza się w terenie po zapadnięciu zmroku".^{4/}

Podkreślić należy, że przytoczone wyżej ustalenia i reguły, mimo znacznego postępu technicznego, w dużej mierze zachowują nadal aktualność.

3. DZIAŁANIE SZTABU ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO /ODDZIAŁU/ W OBRONIE MIASTA /TERENU ZABUDOWANEGO/

Na działanie sztabu związku taktycznego w obronie miasta /terenu zabudowanego/ wpływa ogół warunków i cech wynikających głównie z właściwości tego terenu. Do właściwości tych można zaliczyć: możliwość szybkiego dostosowania, a nawet przekształcenia w obiekty obronne typu fortecznego trwałych budowli, urządzeń i obiektów przemysłowych, portowych, metra, przejść i urządzeń podziemnych, hałd, wyrobisk, nasypów kolejowych i innych; istnienie sprzyjających warunków do organizowania samodzielnych punktów oporu i rejonów obrony powiązanych systemem ognia i zapór oraz wielowarstwowe, szczególnie przeciwpancerne, systemu ognia; możliwość w miarę szybkiego ukrycia i zamaskowania sił i środków oraz zaminowania i niszczenia urządzeń /obiektów/ utrudniających natarcie nieprzyjacielowi; gęsta sieć dróg i ulic, ułatwiająca wykonywanie manewru szczególnie z kierunków atakowanych przez nieprzyjaciela /ze względu na małą ich pojemność manewr może być wykonywany zazwyczaj pododdziałami/; możliwość prowadzenia długotrwałej walki przez poszczególne punkty oporu i rejony obrony, nawet w okrążeniu, co sprzyja wiązaniu znacznych sił nieprzyjaciela niekiedy przez długi okres czasu; możliwość dość szybkiego dostosowania i wykorzystania dla potrzeb obrony ruinowisk, zgliszczy i zniszczonych rejonów lub obiektów.^{5/}

W ocenie sytuacji jednym z zasadniczych jej elemen-

tów jest ocena terenu miasta /terenu zabudowanego/. Należy w niej uwzględnić charakter zabudowy; osiedla; osiedla i obiekty położone na podejściach /skraju/ do miasta, które należy wykorzystać do zamknięcia podejścia do miasta /rejonu/ lub dostępu do ulic wylotowych; kierunki, liczba i szerokość ulic; rejony, obiekty, urządzenia, których utrzymanie decyduje o trwałości obrony; możliwość wykorzystania trwałych budowli i innych obiektów oraz metra, tuneli, przejść podziemnych itp. urządzeń dla potrzeb obrony; możliwość wykorzystania do manewru wojsk dróg i innych linii komunikacyjnych wewnątrz i zewnątrz miasta /terenu zabudowanego/; sposób wykorzystania wolnych przestrzeni, placów i skwerów; stopień zniszczenia miasta /rejonu/ oraz jego stan sanitarny, a także możliwość wykorzystania miejscowych środków materiałowych, szpitali, zakładów przemysłowych itp. obiektów.

Oficerowie sztabu w przygotowywanych meldunkach z danymi do decyzji dowódcy powinni uwzględnić:

- w ocenie nieprzyjaciela - najbardziej dogodnie dla nieprzyjaciela kierunki podejścia i rozwijania natarcia, w tym szczególnie czołgów; sposób natarcia i ataku oraz możliwości zastosowania innych działań w celu opowania obiektów decydujących o trwałości obrony, a także stopień przygotowania jego wojsk do natarcia w terenie zabudowanym /mieście/; możliwość podziemnych i innych budowli do wyjścia w rejon obrony oraz na skrzydła i tyły; oddziaływanie grup specjalnych nieprzyjaciela oraz możliwość wykorzystania przez niego

ludności cywilnej /szczególnie na terenie nieprzyjacie-
la/ do organizowania dywersji i sabotażu;

- w ocenie wojsk własnych - zasadnicze obiekty de-
cydujące o trwałości obrony; zapewnienie znacznej sa-
modzielności oddziałom /pododdziałom/ poprzez przydzie-
lenie im głównie pododdziałów inżynieryjnych, przeciw-
chemicznych i medycznych; wartość bojową poszczególnych
oddziałów /pododdziałów/ z uwzględnieniem ich umiejęt-
ności prowadzenia obrony w mieście; możliwość zorgani-
zowania wielowarstwowego systemu ognia; siły i środki
niezbędne do zabezpieczenia luk i skrzydeł; warunki ma-
newrów drugich rzutów /odwodów/; dogodne do obrony
trwałe budynki i obiekty; skryte podejścia i pola mar-
twe; miejsca ustawienia zapór inżynieryjnych /barykad,
pól minowych/; możliwości wykorzystania urządzeń po-
dziemnych oraz przydatność istniejących umocnień i
urządzeń podziemnych oraz przydatność istniejących
umocnień i budowli do organizacji obrony; możliwości
zamaskowania elementów ugrupowania i systemu obrony.
Należy podkreślić, że w obronie miasta /terenu zabudo-
wanego/ mogą uczestniczyć jednostki obrony regionalnej
oraz różne formacje paramilitarne, których udział sztab
związku taktycznego /oddziału/ powinien wnikliwie zap-
lanować oraz odpowiednio zharmonizować ich działanie z
działaniem wojsk zmechanizowanych.

R e k o n e s a n z w obronie miasta /terenu za-
budowanego/ ma duże znaczenie ze względu na specyficzne
warunki terenu, a szczególnie ograniczony zasięg obser-
wacji. Będzie on prowadzony zazwyczaj z kilku punktów

pracy. Punkty te wybiera się zwykle na przedmieściu i w głębi miasta, a do tego celu wykorzystuje się między innymi budynki, nasypy, wały i inne urządzenia.

W czasie rekonesansu ustala się i udokładnia między innymi: system ognia szczególnie przeciwpancernego /wielowarstwowego/; odcinki zapór, rubieży minowania, rejony niszczeń oraz obiekty, które należy zniszczyć; kierunki kontrataków i manewru drugich rzutów oraz odwodów, rubieże ich rozwinięcia i drogi manewru; rozmieszczenie punktów dowodzenia; sposób zabezpieczenia luk i skrzydeł.

W s p ó ł d z i a ł a n i e w obronie miasta /terenu zabudowanego/ nabiera szczególnego znaczenia. Sztab uzgadniając działanie wojsk w tych warunkach, powinien między innymi: określić sposób, zakres i terminy organizacji obrony dzielnic, osad, kwartałów, kompleksów obiektów, a nawet pojedynczych ważnych obiektów oraz wzajemne ich powiązanie i wsparcie ogniowe; sprezyować działanie oddziałów /pododdziałów/ w wypadku pożarów, szczególnie ważnych obiektów w systemie obrony; uzgodnić wykonywanie kontrataków do najniższych szczebli; uzgodnić sposób niszczenia desantów nieprzyjaciela, jego grup specjalnych oraz innych sił i środków prowadzących działania specjalne np. dywersje, sabotaż. Główny wysiłek sztab powinien skupić przede wszystkim na zgraniu działania sił wojsk zmechanizowanych z użyciem oddziałów /pododdziałów/ i jednostek obrony regionalnej oraz formacji paramilitarnych.

Dowodzenie wojskami podczas obrony miasta /terenu zabudowanego/ realizowane jest z takich samych punktów dowodzenia, jakie organizuje się w innych warunkach obrony. Punkty dowodzenia rozmieszcza się na znacznie bliższych odległościach od przedniego skraju obrony. Zwykle stanowisko dowodzenia związku taktycznego rozmieszcza się zazwyczaj w odległości 4-5 km od przedniego skraju, a oddziału 2-3 km. W szerszym zakresie niż w innych warunkach obrony wykorzystuje się punkt obserwacyjny, głównie do kierowania walką na najbardziej zagrożonych kierunkach.

Zabezpieczenie działań bojowych w obronie miasta /terenu zabudowanego/ wymaga uwzględnienia czynników wpływających z właściwości tego rejonu /miasta/.

W zakresie rozpoznania organizuje się większą liczbę niż w innych warunkach obrony, posterunków obserwacyjnych przygotowanych i obsadzonych w miarę możliwości przez żołnierzy uprzednio zapoznanych z miastem /dzielnica/ i patrole rozpoznawcze, które wykorzystując różnego rodzaju podziemne przejścia mogą przenikać w głąb ugrupowania nieprzyjaciela. Ponadto duże znaczenie dla prowadzenia rozpoznania mają zasadzki i podsłuchy.

W zakresie obrony przed bronią masowego rażenia szczególną uwagę należy zwrócić na zorganizowanie systemu alarmowania, powiadamiania i ostrzegania oraz prowadzenie rozpoznania skażeń. Ważne jest również zorganizowanie obrony przeciwpożarowej. W tym celu należy między innymi zabezpieczyć źródła wody, przystosować

urządzenia podziemne na schrony dla ludzi i sprzętu.

Do zabezpieczenia inżynieryjnego należy głównie:
wykonanie wszelkiego rodzaju zapór, barykad i niszczeń;
utrzymanie dróg manewru; zabezpieczenie w wodę.

W zakresie ubezpieczenia należy między innymi zwrócić szczególną uwagę na zamknięcie i obronę wyjść z kanałów podziemnych, tuneli oraz zabezpieczenie luk i skrzydeł, a także obronę ważnych obiektów, takich jak: elektrownie, gazownie, centrale telekomunikacyjne, urządzenia portowe, zakłady przemysłowe itp.

W zakresie wsparcia logistycznego należy między innymi zwiększyć ilość zapasów środków materiałowych, żywności, wody i środków medycznych w pododdziałach.

4. DZIAŁANIE SZTABU ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO /ODDZIAŁU/ W OBRONIE REJONU UMOCNIONEGO

Rejony umocnione mogą być tworzone w celu osłony odcinków granicy państwowej, w tym również morskiej, na najbardziej zagrożonych kierunkach uderzeń nieprzyjaciela.^{6/}

Działanie sztabu związku taktycznego w obronie rejonu umocnionego zależy przede wszystkim od miejsca tego rejonu w systemie obrony. Ponadto istotny wpływ na pracę sztabu wywiera również charakter rejonu umocnionego, stopień jego rozbudowy, skład etatowych sił wyznaczonych do obrony oraz ich możliwości bojowe. Jeżeli rejon umocniony stanowi element struktury obrony związku taktycznego, wówczas dowódca rejonu umocnionego zostaje zwykle zastępcą dowódcy do spraw wojsk rejonu umocnionego.

W procesie wypracowania decyzji do obrony sztab powinien uwzględnić zadanie bojowe wojsk rejonu umocnionego oraz strukturę jego obrony. Ponadto w procesie planowania i organizowania obrony uzgodnić należy wysiłki:

- lotnictwa, artylerii, czołgów związku taktycznego /oddziału/ i wojsk rejonu umocnionego, a także oddziałów /pododdziałów/ broniących pozycji przedniej /pasa przesłania-
nia/ - w zakresie niszczenia wojsk nieprzyjaciela podczas jego zbliżania się do pasa obrony;
- oddziałów /pododdziałów/ pierwszego rzutu rejonu umocnionego i związku taktycznego /oddziału/ lotnictwa, artylerii - w celu odparcia ataków nieprzyjaciela przed przednim skrajem obrony;
- oddziałów /pododdziałów/ pierwszego i drugiego rzutu

związku taktycznego /oddziału/ i wojsk rejonu umocnionego, lotnictwa, artylerii, odwodu przeciwpancernego, oddziału zaporowego - w celu zniszczenia nieprzyjaciela, który włamał się w obronę, deblokowania punktów ogniowych, niszczenia desantów powietrznych i wykonania kontrataków;

- oddziałów /pododdziałów/ przeciwlotniczych związku taktycznego /oddziału/ - w celu osłony wojsk przed uderzeniami z powietrza.

W obronie na kierunku nadmorskim sztab związku taktycznego /oddziału/ ponadto powinien uzgodnić wspólne działania wojsk broniących rejonu umocnionego z okrętami oraz brzegowymi raketowo-artyleryjskimi oddziałami marynarki wojennej.

5. DZIAŁANIE SZTABU ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO /ODDZIAŁU/ W OBRONIE WYBRZEŻA MORSKIEGO

Doświadczenia wojenne, szczególnie z okresu II wojny światowej, wskazują na celowość i możliwości skutecznej obrony wybrzeża morskiego. Świadczy o tym dobitnie między innymi charakter i przebieg przygotowań do wykonania wszelkich operacji obronnych, np. operacji normandzkiej pk. "OVERLORD" oraz szczególnie do operacji "DRAGOON" planowanej początkowo pk. "ANVIL" jako poprzedzająca lądowanie w Normandii a rozpoczętej dopiero 15.8.1944 r. na południowym wybrzeżu Francji.

Również walki jednostek Wojska Polskiego podczas obrony Helu, Westerplatte we wrześniu 1939 r. potwierdzają skuteczność obrony wybrzeża morskiego.^{7/}

Na działanie sztabu związku taktycznego /oddziału/ w obronie wybrzeża morskiego wywierają wpływ następujące czynniki: brak w okresie przygotowywania obrony bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem; potrzeba utrzymania współdziałania z marynarką wojenną, lotnictwem, oddziałami /pododdziałami/ rakiet i artylerii obrony wybrzeża; możliwość podporządkowania oddziałów /pododdziałów/ straży granicznej i obrony regionalnej, artylerii nadbrzeżnej; szeroki front obrony.

Podczas przygotowania obrony wybrzeża morskiego sztab w dużym stopniu powinien wykorzystywać opisy wojskowo-geograficzne, wnioski i doświadczenia z prowadzonych ćwiczeń na wybrzeżu morskim oraz uwzględniać wykorzystanie istniejących stałych umocnień obronnych i zapór.

Podczas oceny sytuacji oficerowie sztabu powinni być go-

towi do przedstawienia dowódcy przede wszystkim:

- w ocenie nieprzyjaciela - dostępnych odcinków wybrzeża do desantowania i ich pojemności, możliwego składu i charakteru działań oraz przewidywanych kierunków natarcia wojsk nieprzyjaciela; prawdopodobnych rejonów wysadzania desantów powietrznych, ich składu oraz przewidywanego sposobu działania; możliwości działania grup dywersyjnych na tyłach i we własnym ugrupowaniu; możliwych kierunków uderzenia sił nieprzyjaciela z głębi lądu w celu połączenia się z desantem; możliwości organizacji obserwacji, rozpoznania radioelektronicznego siłami własnymi oraz wykorzystania wyników rozpoznania marynarki wojennej lotnictwa, wojsk OP oraz oddziałów /pododdziałów/ rakiet i artylerii nadbrzeżnej;

- w ocenie wojsk własnych - oceny możliwości zorganizowania obrony w rejonie głównego wysiłku oraz na poszczególnych odcinkach wybrzeża, w rejonie głównego wysiłku oraz na drugich kierunkach; oceny możliwości organizacji systemu ognia w tym ognia przeciwkutowego; możliwego składu drugiego rzutu i odwodów specjalnych, rejonów ich rozmieszczenia, dróg manewru, rubieży rozwinięcia; możliwości zwalczania desantów powietrznych nieprzyjaciela, grup dywersyjnych oraz osłony skrzydeł i tyłów przed uderzeniem nieprzyjaciela z głębi lądu; oceny wybrzeża z punktu widzenia wyboru przedniego skraju, rejonów obrony i punktów oporu; możliwości budowy zapór przeciwdesantowych. Szczególnie wnikliwie sztab powinien dokonać oceny możliwości działania sił obrony regionalnej i formacji paramilitarnych w pasie obrony.

Dla rozwiązania problemów związanych z wyborem przedniego skraju rejonów obrony i punktów oporu oraz organizacja

systemu ognia niezbędne jest przeprowadzenie rekonesansu wybrzeża morskiego.

Z uwagi na to, że obrona wybrzeża morskiego prowadzona jest na szerokim froncie, dowódca związku taktycznego /oddziału/ z zasady będzie prowadził rekonesans w rejonie głównego wysiłku obrony, na pozostałych kierunkach mogą prowadzić go oficerowie wyznaczeni przez dowódcę.

W celu w z p ó ł d z i a ł a n i a w obronie wybrzeża morskiego sztab dywizji /pułku/ powinien uzgodnić między innymi: sposób ogniowego porażenia nieprzyjaciela, zwłaszcza w czasie podchodzenia jego wojsk do lądowania, w czasie lądowania i w toku walki na brzegu; sygnały rozpoznawania własnych okrętów oraz wskazywania celów z nawodnych i naziemnych punktów obserwacyjnych; sposób orientowania się według tych samych map; sposób wywoływania ognia okrętów na brzeg; sposób zwalczania desantów powietrznych przeciwnika z jednoczesnym odpieraniem jego uderzenia z morza; sposób utrzymania łączności z okrętami marynarki wojennej, pododdziałami raket i artylerii nadbrzeżnej, straży granicznej, obrony regionalnej, sąsiadami i innymi oddziałami /pododdziałami/ zaangażowanymi do obrony wybrzeża morskiego w pasie /rejonie/ działania związku taktycznego /oddziału/.

Podczas organizacji z a b e z p i e c z e n i a d z i a ł a ń b o j o w y c h sztab powinien zwrócić uwagę głównie na: system obserwacji morza szczególnie na prawdopodobnych odcinkach lądowania desantu morskiego, sposób zbierania informacji od rozpoznania lotniczego i marynarki wojennej o przygotowaniach nieprzyjaciela do wysadzenia desantu oraz o wyjściu w morze; organizację OPBMAR; możliwości i za-

kres rozbudowy inżynieryjnej pasa /rejonu/ obrony, szczególnie budowy zapór przeciwdesantowych, budowy ukryć dla ludzi i sprzętu na brzegu oraz ustawienia kierowanych pól minowych.

D o w o d z e n i e związkiem taktycznym /oddziałem/ w obronie wybrzeża morskiego organizuje się na ogólnych zasadach. Ponadto przygotowuje się punkty obserwacyjne w miejscach, skąd zapewniona jest obserwacja morza i brzegu na najbardziej prawdopodobnych odcinkach wysadzenia desantu nieprzyjaciela.

Z bazy marynarki wojennej i nadbrzeżnymi oddziałami /pododdziałami/ rakiet i artylerii oraz z okrętami zwykle zapewnia się łączność: radiową przez oficerów przybywających ze swoimi środkami na stanowisko dowodzenia związku taktycznego /oddziału/ lub w sieciach marynarki wojennej i nadbrzeżnych oddziałów /pododdziałów/ rakiet i artylerii oraz radioliniowa i przewodowa - środkami związku taktycznego /oddziału/ z wykorzystaniem istniejących na wybrzeżu.

Z chwilą otrzymania wiadomości o zbliżaniu się desantu morskiego nieprzyjaciela sztab zwykle wzmacnia obserwację i rozpoznanie, sprawdza gotowość oddziałów /pododdziałów/ do działania na zagrożonych kierunkach. Jednocześnie, zgodnie z decyzją dowódcy, zapewnia wykonanie uderzeń raketowych na nieprzyjaciela i ześrodkowanie wszystkich rodzajów ognia na jego środkach desantowych.

Z chwilą lądowania desantu sztab związku taktycznego /oddziału/ udokładnia jego skład i odcinki lądowania oraz zapewnia wykonanie uderzeń ogniowych na wysadzone wojska i zniszczenie ich kontratakami drugiego rzutu /odwołu/. Równocześnie sztab organizuje manewr sił i środków z nieatakowanych odcinków wybrzeża oraz odwołów na zagrożone kierunki.

6. DZIAŁANIE SZTABU ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO /ODDZIAŁU/

W OBRONIE W GÓRACH

Do jednej z najbardziej zaciętych bitew prowadzonych w okresie II wojny światowej należy bitwa pod Monte Cassino, w której uczestniczyli żołnierze Wojska Polskiego. Masyw górski w rejonie Monte Cassino stanowił podstawę obrony wojsk niemieckich, które nie dopuszczały do przerwania się wojsk zachodnich aliantów w kierunku Rzymu.^{8/}

O trwałości obrony w górach świadczą także doświadczenia wojenne z walk w Karpatach, zarówno z okresu ofensywy wojsk hitlerowskich, jak również podczas natarcia Armii Radzieckiej, szczególnie w operacji dukielskiej we wrześniu 1944 r.

Teren górzysaty posiada szereg cech charakterystycznych, które wywierają wpływ na treść pracy podczas przygotowania i prowadzenia obrony w tych warunkach. Do cech tych należy zaliczyć przede wszystkim: silne pofałdowanie, trudna dostępność i znaczne zalesienie terenu; mała liczba dostępnych do działania wojsk kierunków, odcinków i rejonów; mała liczba dróg i ich nie najlepszy stan techniczny oraz znaczne trudności w poruszaniu się po bezdrożach; duża liczba skrytych podejść i pól martwych; nagłe zmiany warunków klimatycznych; wysokie i urwiste brzegi rzek i potoków, ich szybki prąd oraz nagłe i częste zmiany poziomu wód; ekranizujące działanie skał na pracę środków radioelektronicznych; przewagę gleby kamienistej oraz znaczne ograniczenie wykorzystania maszyn inżynierskich do prac ziemnych.

Oficerowie sztabu w meldunkach danych do decyzji dowódcy powinni między innymi uwzględnić:

- w ocenie nieprzyjaciela: możliwość natarcia jednostek górskich w pasie /rejonie/ obrony związku taktycznego /oddziału/ oraz użycia oddziałów powietrznodesantowych; istnienie dostępnych i trudno dostępnych kierunków, ich pojemność, prawdopodobny sposób działania nieprzyjaciela na tych kierunkach i jego możliwości manewru;

- w ocenie wojsk własnych: stopień przygotowania oddziałów /pododdziałów/ do prowadzenia walki w górach /do zadań o najwyższym stopniu trudności wydziela się zwykle specjalistyczne pododdziały /oddziały/ piechoty górskiej//; rejony /obiekty/ zamykające dostępne kierunki i decydujące o trwałości obrony; kierunki, rubieże, rejony, które mogą być bronione nieznacznymi siłami lub tylko dozorowane; potrzeby i możliwości powiązania poszczególnych rejonów obrony i punktów oporu systemu ognia i zapór; możliwości manewru drugiego rzutu /odwołu ogólnowojskowego/ i odwołów specjalnych, w tym kierunki kontrataków i ich pojemność, rubieże ogniowe i minowania; możliwości zapewnienia dużej samodzielności poszczególnym pododdziałom; potrzeby i możliwości w zakresie niszczeń; rejony zagrożone lawinami; wpływ nagłej zmiany warunków atmosferycznych na powstawanie lawin śnieżnych i kamiennych blokujących drogi manewru i ewakuacji oraz powodujących podniesienie poziomu wód w rzekach, potokach, parowach i wąwozach.

Organizując system ognia sztab związku taktycznego /oddziału/ szczególną uwagę powinien zwrócić na zorganizowanie zwłaszcza ognia "piętrowego" oraz ogni bocznych wzdłuż dolin i wąwozów, gdzie spodziewane jest natarcie nieprzyjaciela a także ustalenie rejonów, w których najkorzystniej be-

dzie wykonać uderzenia lotnicze i zmasowany ogień artylerii. Ponadto sztab określa rejon, w których celowo jest wywołać pożary.

Dla zapewnienia szybkiego manewru odwodami i pododdziałami na zagrożone kierunki można przewidywać wykorzystanie śmigłowców. Wydział operacyjny sztabu związku taktycznego /oddziału/ powinien mieć zawczasu dokonane niezbędne obliczenia związane z przerzutem wojsk oraz opracowany plan załadowania na śmigłowce. Ponadto należy przygotować lądowiska i pododdziały do przerzucenia drogą powietrzną.

Do w o d z e n i e w górach organizuje się zgodnie z obowiązującymi zasadami z uwzględnieniem właściwości tego terenu. Ponadto organizuje się punkty obserwacyjne w miejscach zapewniających obserwację na kierunkach dogodnych do natarcia nieprzyjaciela.

W organizacji łączności należy uwzględniać ekranizujące działanie gór na rozchodzenie się fal elektromagnetycznych.

W z a b e z p i e c z e n i u d z i a ł a ń b o j o w y c h sztab związku taktycznego /oddziału/ szczególną uwagę powinien zwrócić na inżynierskie przygotowanie terenu do obrony, a w tym wykonanie zawał na drogach i ścieżkach, osłony zaporami przełęczy, dominujących wzgórz, węzłów dróg, przesiek ułatwiających prowadzenie obserwacji i ognia oraz zabezpieczenie dróg manewru, rubieży rozwinięcia, kierunków kontrataków i lądowisk dla śmigłowców.

Ponadto sztab przywiązuje dużą uwagę do rozpoznania i zabezpieczenia obrony przeciwpożarowej.

W górach ważne znaczenie posiada również zgromadzenie zwiększonych zapasów amunicji, żywności i materiałów w oddziałach /pododdziałach/ działających na izolowanych kierunkach i rejonach.

7. DZIAŁANIE SZTABU ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO /ODDZIAŁU/ W OBRONIE W LESIE

Na działanie sztabu w obronie w lesie wpływają specyficzne warunki terenu oraz ogólne zasady organizacji i prowadzenia w nim walki obronnej.

Podczas przygotowania obrony dowódca i sztab związku taktycznego /oddziału/ powinni między innymi: określić najbardziej dogodne kierunki natarcia nieprzyjaciela oraz rejony decydujące o trwałości obrony; zorganizować rozpoznanie naturalnych przeszkód terenowych i terenu oraz ustalić potrzeby w zakresie jego rozbudowy inżynieryjnej; dokonać wyboru przebiegu przedniego skraju obrony i rejonów rozmieszczenia ubezpieczeń bojowych; zorganizować pozorne rejony obrony /jeśli pozwalają na to warunki/; określić rejony sprzyjające powstawaniu pożarów; zorganizować oczyszczanie przedpola i wykonanie przesiek ułatwiających prowadzenie ognia i obserwacji; ustalić skład i rejony rozmieszczenia drugiego rzutu i odwodów oraz wybrać i przygotować dla nich drogi manewru, rubieże rozwinięcia do kontrataków i rubieże ogniowe; zorganizować ochronę przeciwpożarową; dokonać wyboru miejsca rozwinięcia punktów dowodzenia. Ponadto organizując system ognia należy uwzględnić między innymi możliwość jego prowadzenia wzdłuż dróg, przesiek, dolin, a także szerokie wykorzystywanie zasadzek ogniowych.

Sposób i zakres rozwiązania wymienionych problemów przez sztab związku taktycznego /oddziału/ uzależnione będą głównie od: warunków przejścia do obrony; roli i miejsca w ugrupowaniu wyższego szczebla; ilości czasu wydzielonego na organi-

zacje obrony; pory doby i roku.

Oficerowie sztabu w meldunkach przygotowywanych dla dowódcy, uwzględniając specyfikę terenu, między innymi powinni przedstawić:

- w ocenie nieprzyjaciela: położenie, skład i prawdopodobny czas rozpoczęcia natarcia przez nieprzyjaciela; prawdopodobnie kierunki uderzeń i ich pojemność; dogodne rubieże do wprowadzenia drugich rzutów i ich pojemność; możliwości wykorzystania oddziałów obejścia i desantów powietrznych oraz dogodne kierunki do forsowania przeszkód wodnych;

- w ocenie wojsk własnych: szerokość pasa /rejonu/ obrony i jego pojemność; rejony, od których zależy trwałość obrony; sposób zabezpieczenia luk i skrzydeł; możliwości w zakresie rozbudowy inżynieryjnej terenu; rubieże /rejony/ dogodne do powstawania pożarów; stan dróg i mostów; możliwości wykonania zatopień; stan jezior, rzek, kanałów i bagien oraz istniejąca i prognozowana pogoda.

Specyficzne cechy terenu lasistego wpływają na potrzebę prowadzenia rekonesansu zazwyczaj z większej liczby punktów niż w terenie otwartym. Celowe jest aby grupy rekonesansowe szeroko wykorzystywały śmigłowce, co pozwoli między innymi skrócić czas przeprowadzenia rekonesansu oraz rozpoznać dostępne odcinki terenu.

W s p ó ł d z i a ł a n i e w obronie w lesie nabiera szczególnego znaczenia ze względu między innymi na to, że działania prowadzone są na większej powierzchni i zwykle na kierunkach rozdzielonych trudno dostępnymi odcinkami terenu. Sztab związku taktycznego /oddziału/ uzgadniając działanie wojsk powinien dodatkowo zwrócić szczególną uwagę przede

wszystkim na: zgrane działanie ubezpieczeń bojowych pododdziałów wyznaczonych do zasadzek z uderzeniami lotnictwa i ogniem artylerii; ustalenie rejonów, sposobu i terminu wywoływania pożarów oraz wykonanie zatopień.

Ponadto należy uzgodnić działanie oddziałów /pododdziałów/ pierwszego rzutu z artylerią i lotnictwem oraz z odwodami ogólnowojskowymi i specjalnymi w przypadku włamania się w głąb obrony.

Szczególnie ważne jest również aby sztab opracował i przekazał do podległych wojsk jednolite sygnały wzajemnego rozpoznania, wskazywania celów i kierowania ogniem.

D o w o d z e n i e w obronie w lesie organizuje się zgodnie z obowiązującymi zasadami, z tym że SD rozmieszcza się z zasady głębiej niż w innych warunkach obrony, zaś ZSD związku taktycznego może być rozmieszczone w bok i do przodu w stosunku do SD, w rejonie zapewniającym między innymi przejęcie dowodzenia częścią oddziałów /pododdziałów/. Ponadto w tych warunkach obrony może być przygotowanych kilka miejsc dla rozwinięcia punktu obserwacyjnego, zwykle na przednim skraju obrony i na kierunkach planowanych kontrataków. Częściej niż w innym terenie wykorzystywany będzie powietrzny punkt dowodzenia /PPD/.. Duże zastosowanie w dowodzeniu, prócz wozów dowodzenia, znajdują również śmigłowce oraz opancerzone i pływające wozy bojowe i inne pojazdy mechaniczne.

W dowodzeniu wojskami w lesie szczególnego znaczenia nabiera duży stopień samodzielności i inicjatywy dowódców i sztabów podległych wojsk. Z uwagi na możliwość prowadzenia walki w izolowanych od siebie rejonach i trudności w utrzymaniu łączności, celowe jest aby podwładni orientowali się w

zamiarze przełożonego i sposobie jego realizacji w przypadku osiągnięcia lub nieosiągnięcia celów obrony na założonej rubieży.

Z a b e z p i e c z e n i e d z i a ł a ń b o j o -
w y c h podczas obrony w lesie sztab związku taktycznego /oddziału/ organizuje zgodnie z obowiązującymi zasadami. Ponadto uwzględnia on:

- w zakresie rozpoznania - organizowanie dodatkowych posterunków obserwacyjnych lub ruchomych posterunków obserwacyjnych oraz szerokie wykorzystanie śmigłowców do prowadzenia rozpoznania;

- w zakresie ubezpieczenia - wydzielenie większej ilości niż w innych warunkach obrony sił i środków do zabezpieczenia przede wszystkim punktów dowodzenia, skrzydeł i luk w ugrupowaniu bojowym oraz ważnych obiektów drogowych i innych, np. mosty, węzły dróg, śluzy;

- w zakresie zabezpieczenia inżynierskiego - budowę i utrzymanie dróg na przełaj, wykonywanie zawał leśnych, walce z pożarami oraz wykonywanie zatopień;

- w zakresie obrony przeciwchemicznej - prognozowanie stref pożarów oraz wydzielenie sił i środków do walki z pożarami;

- w zakresie hydrologiczno - meteorologicznym - stan urządzeń hydrotechnicznych i możliwości zatopienia terenu w wyniku ich zniszczenia oraz stan wód w rzekach, kanałach i jeziorach.^{9/}

8. DZIAŁANIE SZTABU ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO /ODDZIAŁU/

W OBRONIE W ZIMIE

Zakres, metoda i kolejność pracy sztabu związku taktycznego /oddziału/ w obronie w zimie nie odbiegają w zasadzie od warunków normalnych.

W treści rozpatrywanych problemów związanych z wypracowaniem i przekazaniem decyzji oraz przygotowaniem wojsk do jej realizacji należy jednak uwzględnić specyfikę działań w zimie.

Oceniając nieprzyjaciela należy zawsze jego działanie wiązać z terenem i aktualnymi lub przewidywanymi warunkami atmosferycznymi.

Oprócz zwykle rozpatrywanych zagadnień trzeba wziąć pod uwagę, że natarcie nieprzyjaciela zimą będzie się rozwijało głównie wzdłuż dróg i w takim terenie, gdzie pokrywa śnieżna umożliwia ruch wojsk. Ponadto nieprzyjaciel prowadząc natarcie zimą najczęściej będzie wojska ześrodkowywał /zajmował rejony wyjściowe/ w miejscowościach i lasach, to jest tam gdzie będą istniały warunki obrony jego ludzi przed zimnem. Fakt ten będzie powodował zwykle zagęszczenie ugrupowania nieprzyjaciela, może ułatwić obezwładnienie jego sił przez artylerię i moździerze.

W ocenie wojsk własnych szczególną uwagę należy zwrócić na określenie wpływu uderzeń nieprzyjaciela na trwałość obrony. Ważne jest ustalenie stopnia przygotowania i wyposażenia oddziałów /pododdziałów/ do walki przede wszystkim w warunkach niskich temperatur i dużych opadów śniegu. Określa się również sposób zaopatrzenia wojsk głównie w środki maskujące.

zimowe smary, ciepła odzież i środki ogrzewcze. Oceniając wojska własne sztab powinien określić między innymi stopień przygotowania czołgów, bojowych wozów piechoty, transporterów opancerzonych i innych pojazdów do jazdy po śniegu, a także ustalić i dokładnie skalkulować możliwości wykonywania manewru drugim rzutem i odwodami oraz przewidzieć pomoc dla zapewnienia swobodnego poruszania się ludzi i sprzętu bojowego po śniegu. W ocenie sytuacji należy również uwzględnić szerzej niż w innych warunkach, problemy inżynieryjnej rozbudowy obrony i zawsze brać pod uwagę aktualne warunki atmosferyczne, które mogą w każdej chwili spowodować zasypywanie śniegiem okopów, konieczność ich odbudowy itd.

W ocenie terenu, oprócz ogólnie rozpatrywanych zagadnień, sztab powinien ustalić wpływ głębokości pokrywy śnieżnej na organizację obrony i problemy maskowania oraz możliwości i kierunki natarcia nieprzyjaciela.

Studiując teren po stronie nieprzyjaciela należy zwrócić uwagę między innymi na drogi podejścia do przedniego skraju obrony, możliwe kierunki natarcia nieprzyjaciela oraz rejony, na które przygotować ogień artylerii i moździerzy.

Oceniając teren po stronie własnej należy określić między innymi przydatność istniejących przeszkód, miejsca i sposób ich wzmocnienia, możliwości rozmieszczenia elementów ugrupowania bojowego, potrzeby w zakresie inżynieryjnej rozbudowy terenu oraz możliwości jej wykonania, możliwości organizacji obserwacji i systemu ognia, drogi i możliwości wykonania manewru drugim rzutem i odwodami, a w razie potrzeby miejsca, gdzie można wytyczyć drogi na przełaj.

Podczas organizacji obrony w zimie szczególnego znaczenia nabiera rekonesans, ponieważ szereg istotnych informacji, głównie o właściwościach terenu i zaszłych w nim zmianach, można uzyskać tylko bezpośrednio w terenie.

Dlatego też sztab związku taktycznego /oddziału/ powinien bardzo dokładnie zaplanować jego przeprowadzenie, a także szczególną uwagę zwrócić na możliwości poruszania się grup rekonesansowych w terenie oraz ich ochronę.

W s p ó ł d z i a ł a n i e organizuje się na ogólnych zasadach z uwzględnieniem aktualnych warunków terenowych. Sztab związku taktycznego /oddziału/ w przygotowanych danych do organizacji współdziałania, powinien szczegółowo uzgodnić działanie sił i środków w przypadku natarcia nieprzyjaciela na skrzydła i w lukach poszczególnych rejonów obrony oraz dokonać obliczenia czasu potrzebnego na manewr drugiego rzutu i odwodów, zwracając przy tym szczególną uwagę na zapewnienie wzajemnej pomocy zwłaszcza przy pokonywaniu głębokiej pokrywy śnieżnej.

Z a b e z p i e c z e n i e d z i a ł a ń b o j o - w y c h w obronie w zimie obejmuje te same przedsięwzięcia co w innych porach roku. Warunki zimowe wywierają pewien wpływ na organizację przede wszystkim ubezpieczenia, zabezpieczenia inżynieryjnego, maskowania i wsparcia logistycznego.

Sztab związku taktycznego /oddziału/ organizując ubezpieczenie powinien uwzględniać między innymi to, że zamiecie, częste mgły, długie noce i często istnienie dużych luk między rejonami obrony, stwarzają możliwość przenikania nieprzyjaciela zarówno na przedni skraj, jak i w głębi obrony. Zapo-

bieganie temu wymaga realizacji dodatkowych przedsięwzięć takich jak np. zwiększenie liczby posterunków i punktów obserwacyjnych, posterunków ochronnych, dyżurnych środków ogniowych i zwiększonej liczby pododdziałów alarmowych.

W zabezpieczeniu inżynierskim szczególną uwagę należy zwrócić na realizację następujących przedsięwzięć: urządzenie ogrzewanych schronów i ukryć; obłędzenie pochyłości i stoków w celu utrudnienia nieprzyjacielowi natarcia; gromadzenie żwiru, piasku, drewna i ustawienie zasłon przeciwniegowych; wytyczenie i oznakowanie objazdów i dróg na przełaj.

Maskowanie wojsk jest bardziej utrudnione i realizuje się przez stosowanie między innymi statowych środków i malowanie sprzętu technicznego na kolor biały. Ponadto pododdziały rozpoznawcze i wojska rozmieszczone zwłaszcza na przednim skraju obrony, wyposaża się w białą odzież ochronną,

Organizując wsparcie logistyczne należy między innymi: zgromadzić na stanowiskach ogniowych i w pododdziałach większe ilości zapasów amunicji i materiałów pędnych; wyposażyć wojska w ciepłą odzież i obuwie, środki przeciw odmrożeniom, odzież maskującą oraz zabezpieczyć w opał, a także wyposażyć ludzi w specjalne racje żywnościowe oraz sprzęt do przygotowania posiłków. Punkty medyczne rozmieszcza się zwykle w pomieszczeniach ogrzewanych, najczęściej wzdłuż dróg i bliżej przedniego skraju niż w innych porach roku.

D o w o d z e n i e w obronie w zimie realizuje się w oparciu o stanowisko dowodzenia i - w związku taktycznym - zapasowe stanowisko dowodzenia. Poza tym na najważniejszych kierunkach zwykle w pobliżu przedniego skraju i na kierunkach kontrataków przygotowuje się punkty obserwacyjne.

ZAKOŃCZENIE

W działalności sztabu związku taktycznego /oddziału/ główną rolę spełniają komórki organizacyjne /osoby funkcyjne/ pionu operacyjnego /I/ i rozpoznawczego /II/. Ich zasadniczymi zadaniami jest ciągle zbieranie i opracowywanie informacji o sytuacji oraz planowanie i organizowanie działań bojowych.

Warunki szczególne są przedmiotem ocen dokonywanych przede wszystkim w procesie planowania. Stąd, nieprzypadkowo, w opracowaniu uwagę skupiono na przedstawieniu tych specyficznych właściwości, które dotyczą oceny nieprzyjaciela, wojsk własnych i terenu.

Zawarte w opracowaniu treści nie aspirują do gotowych rozwiązań problemów. Traktować je można jedynie jako wskazówki do dalszych studiów.

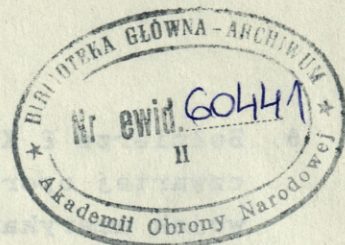
Autor wyraża nadzieję, że poruszone zagadnienia będą stanowiły inspirację do zapoznania się z innymi materiałami, szczególnie typu monograficznego, które mogą posłużyć do dalszego zgłębienia skomplikowanej problematyki dowodzenia.

PRZYPISY

1. Szerzej zagadnienia te naświetla m.in. E.Wójcik w opracowaniu pt. Konflikt blisko-wschodni /aspekty militarne/, Warszawa 1975, s. 362-417.
2. Charakterystykę głównych rzek Polski, tj. Wisły i Odry oraz ich dorzeczy zawiera opracowanie pt. Warunki terenowe i klimatyczne Polski, cz. III, Przeszkody wodne, MON, Warszawa 1982.
3. Szerzej na temat pracy dowódcy i sztabu w pracach dyplomatycznych: Z.Wrześniak, Obrona przez dywizję piechoty wybrzeża morskiego, ASG WP, nr bibl. A/03094. W.Filipek, Właściwości obrony przez DP wybrzeża morskiego, ASG WP, nr bibl. A/013190.
4. Taktyka w przykładach bojowych, MON, Warszawa 1977, s. 403-404.
5. Z okresu II wojny światowej znanych jest wiele przykładów obrony miast i terenów zabudowanych, m.in. przykładem umiejętnie prowadzonej obrony w mieście są walki toczące podczas Powstania Warszawskiego 1944r., które opracowane zostały w wielu wydawnictwach, m.in. A.Borkiewicz, Powstanie Warszawskie 1944. Zarys działań natury wojskowej, Warszawa 1957.
6. O celowości organizacji obrony rejonów umocnionych świadczą między innymi także przykłady z okresu II wojny światowej jak obrona Helu, twierdzy Modlin podczas wojny obronnej 1939r.; Szerzej na ten temat m.in. w materiałach z konferencji naukowej nt. Dowodzenie operacji obronnej w strefie odpowiedzialności WOW, Warszawa 1992r.
7. Załoga Helu skapitulowała 2 października 1939r.

8. Żołnierze 2 Korpusu Polskiego zdobyli Monte Cassino w czwartej operacji /pk. "Diadem"/ po trzech operacjach wojsk amerykańskich, francuskich, brytyjskich i nowozelandzkich, które zakończyły się niepowodzeniem.

9. Szerzej na temat pracy dowódcy i sztabu w pracach dyplomatycznych: J.Gerhard, Obrona KA w terenie górzysto-lesistym, T.Wójcik, Właściwości obrony w terenie górzysto-lesistym przez DP, ASG WP, nr bibl. 03072, 0938.

BIBLIOGRAFIA

1. Borkiewicz A., Powstanie warszawskie 1944, Zarys działań natury wojskowej, Warszawa 1957.
2. 2 Korpus Polski w bitwie o Monte Cassino z perspektywy półwiecza, WIH, Warszawa 1992.
3. Encyklopedia II wojny światowej, Warszawa 1975.
4. Filipek W., Właściwości obrony przez DP wybrzeża morskiego, ASG WP, Warszawa 1957.
5. Gerhard J., Obrona korpusu armijnego w terenie górzysto - lesistym, ASG WP, Warszawa 1950.
6. Hauzer W., Scibiorek Z., Działania bojowe dywizji /pułku/ w warunkach szczególnych, AON, Warszawa 1992.
7. Polski czyn zbrojny w II wojnie światowej, Wojna obronna Polski 1939, Warszawa 1979.
8. Polski czyn zbrojny w II wojnie światowej, walki formacji polskich na Zachodzie 1939-1945, Warszawa 1981.
9. Prowadzenie operacji obronnej w strefie odpowiedzialności WOW, Materiały z konferencji teoretyczno - naukowej, Warszawa 1992.
10. Służba sztabów ogólnowojskowych, Warszawa 1966.
11. Taktyka ogólna, ASG WP, Warszawa 1988.
12. Taktyka w przykładach bojowych. Pułk, Warszawa 1977.
13. Warunki terenowe i klimatyczne Polski, Warszawa 1982.
14. Wrześniak Z., Obrona przez dywizję piechoty wybrzeża morskiego, Warszawa 1954.
15. Wójcik E., Konflikt blisko-wschodni /aspekty militarne/, Warszawa 1975.
16. Wójcik T., Właściwości obrony w terenie górzysto - lesistym przez DP, Warszawa 1954.